

Якимчук Б. А. кандидат психологічних наук, доцент,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
<https://orcid.org/0000-0002-3303-6478>

ОСНОВНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті розкрито основні передумови розвитку творчого мислення майбутніх педагогів. Наголошується на тому, що лише наявність креативної складової професійного мислення, за сучасними поняттями, може характеризувати сучасного педагога як професіонала високого рівня.

Ключові слова: творче мислення; майбутній педагог; креативна складова; професійне мислення; професіонал.

Вступ.

Актуальність теми. Вивчення феномену креативності у межах професійної діяльності майбутнього педагога необхідне для її розвитку. Креативність, як творча здібність особистості приймати принципово нові рішення, відходити від банальності, прийнятих у суспільстві шаблонів діяльності та мислення, є важливою для педагога. Педагог, який мислить і виконує свою роботу творчо, маючи власну вироблену стратегію поведінки у професійній діяльності, має більшу вірогідність завоювати авторитет тих, кого навчає. Креативний потенціал педагога визначає майстерність його викладання, а отже і обсяг та якість засвоєної інформації його вихованцями. Рівень креативності педагога значить не менше, ніж наукові знання, якими він володіє. Проте, при вихованні та навчанні майбутнього педагога питання розвитку креативної складової професійного мислення не визначають як пріоритетне для його подальшої успішної професійної діяльності, надаючи перевагу навчанню базовим знанням, які забезпечать становлення середньостатистичного викладача, не наділеного власним неповторним стилем поведінки у педагогічній діяльності.

Мета статті – розкрити основні передумови розвитку креативної складової

професійного мислення майбутніх педагогів.

Завдання статті – обґрунтувати індивідуально-психологічні риси майбутнього педагога, що сприяють розвитку у нього креативних компонентів професійного мислення.

Теоретичне підґрунтя.

Хоча багато вчених-психологів досліджували проблеми креативності та творчості (А.Маслоу, Я.Пономарьов, Дж. Гілфорд, Е.Торренс, С.Медник, М.Арнаутов, Г.Сельє, О.Мамічева, В.Моляко, В.Клименко, Г.Уоллес, Д.Богоявленська, М.Ярошевський та ін.), ця проблема набула статусу недостатньо вивченої у сучасній психологічній науці. На сьогодні існують три основних підходи до розвитку психічних властивостей і здібностей у сучасній психологічній науці: генетичний, що відводить основну роль у детермінації психічних властивостей спадковості; середовищний, представники якого вважають вирішальним чинником розвитку психічних здібностей зовнішні умови; генотип-середовищної взаємодії, прихильники якого виокремлюють різні типи адаптації індивіда до середовища залежно від спадкоємних рис.

Ґрунтуючись на психологічних концепціях, вчені визначили напрямки психолого-педагогічних досліджень із проблеми розвитку творчого мислення, створено та апробовано низку вправ та ігор,

Питання психології

які сприяють формуванню творчої особистості. На думку більшості авторів, творче мислення пов'язане із продуктивністю уяви. Розвиток уяви і формування на її основі таких рис як гнучкість та оригінальність мислення пов'язується із застосуванням таких прийомів і методів: розвиток просторового мислення: пропонується усе, про що йде мова, подавати «об'ємно»; асоціювання себе із досліджуваним об'єктом; використання дидактичних ігор, у т. ч. ігор із елементами «неможливого»; використання аналогій; використання методу брейнстормінгу – «мозкового штурму»; використання синектики – методу групової генерації ідей у сполученні із метафоричним стилем мислення.

Значна кількість психологічних досліджень в останні десятиліття спрямована на виявлення індивідуально-психологічних особливостей особистості, що пов'язано із прагненням прогнозувати успішність їхньої професійної діяльності. Більша частина цих досліджень спрямована на виявлення психічної патології і лише в останні роки з'явилась низка досліджень у сфері вивчення професійно важливих рис майбутніх фахівців, серед яких розглядаються креативність і творче мислення. Виявляючи особистісні чинники, пов'язані з успішністю професійної діяльності, вони відзначають, що на цей час у літературі виокремлюються три основних підходи до встановлення особистісних критеріїв, які дозволяють здійснювати такий прогноз. Представники першого підходу формулюють професіограми педагогічних спеціальностей, ґрунтуючись на певному теоретичному підході і на їхній основі підшукують психодіагностичні методики, що дозволяють дати адекватний прогноз. Другий підхід в основі своїй є клінічним і ґрунтується на діагностиці певних симптомокомплексів, які дозволяють достатньо точно прогнозувати поведінку обстежуваного у різних ситуаціях і зробити висновки про професійну непридатність. У межах третього підходу розробляються багатofакторні моделі, здебільшого за

схемою залежних і незалежних перемінних, які дозволяють прогнозувати професійну успішність залежно від індивідуально-психологічних особливостей [9].

Дослідження останніх років підтвердили важливість креативних компонентів у професійній діяльності працівників педагогічних професій. Так, встановлено кілька рівнів інтелектуальної і креативної активності особистості: пасивний, при якому суб'єкт навіть в умовах сумлінної праці залишається у межах заданого способу дій; евристичний, при якому суб'єкт удосконалює структуру своєї діяльності і відкриває нові способи дій і рішень; творчий, при якому особистість опановує здатністю до самостійності, не стимульованої ззовні постановки проблем і дивергентного пошуку шляхів їхнього вирішення.

Методи дослідження.

Для досягнення мети і реалізації завдання дослідження було використано низку теоретичних методів – аналіз, синтез, узагальнення, порівняння і систематизація наукових джерел у галузі психології із проблеми креативного мислення особистості.

Результати і обговорення.

Є.Григоренко і Б.Кочубей, що вивчали вплив генотипу і середовищних чинників на розвиток креативності, дійшли такого висновку: індивідуальні розбіжності у креативності і показниках процесу висування і перевірки гіпотез визначаються середовищними чинниками. Високий рівень креативності зустрічався у осіб із широким колом спілкування і демократичним стилем взаємин. Таким чином, їхні дослідження не підтверджують гіпотезу про спадкоємність індивідуальних розбіжностей у рівні розвитку компонентів творчого мислення [5].

Оскільки психологічні дослідження дотепер не виявили спадкоємності індивідуальних розбіжностей у креативності, необхідно звернути увагу на чинники зовнішнього середовища, які можуть справити позитивний або негативний вплив на розвиток творчих

Питання психології

здібностей і творчого мислення. Результати кроскультурних досліджень дозволяють констатувати таке: характер культури впливає на тип креативності та процес її розвитку; розвиток креативності не визначається генетично, а залежить від культури, в якій виховувалася дитина; не існує переривчастості у розвитку креативності. Спад у розвитку креативності може бути пояснено за рахунок того, наскільки виражені нові вимоги і стресові ситуації, з якими стикається людина; спад у розвитку креативності можна зняти у будь-якому віці шляхом спеціального навчання.

Висновки А.Адлера про те, що творчість є способом компенсації комплексу неповноцінності, також приводять до думки про вплив середовища [1]. Нині дослідники відзначають вирішальну роль мікроклімату, у якому формується особистість. Так, у дослідженнях Д.Манфілда, Р.Альберта і М.Рунко було виявлено зв'язки між негармонійними стосунками у сім'ї, психотичністю батьків і високою креативністю їхніх дітей. Однак, інші дослідники вказують на необхідність гармонічних відносин для розвитку креативності [2, с.112].

Д.Саймонтон та інші висунули гіпотезу, що простір, сприятливий для розвитку креативності, повинен надавати зразки творчої поведінки для наслідування, тобто для розвитку творчих здібностей дитини необхідно, щоб серед близьких їй людей була творча людина, з якою б вона себе ідентифікувала [9]. Якщо у найближчому оточенні такого немає, то як зразок для дитини можуть бути не батьки, а «ідеальний герой», що володіє творчими рисами більшою мірою, ніж батьки.

В.Дружинін вважає, що питання позитивного або негативного впливу середовища на розвиток креативності залишається поки що відкритим. Але якщо вважати, що вплив середовища позитивний і для розвитку креативності необхідне підкріплення загальної обдарованості певним середовищним впливом, тобто ідентифікація і наслідування креативному зразку, демократичний, але емоційно

неврівноважений стиль відносин у мікропросторі (родині) є саме такими видами впливу, які формують креативність [6].

Н.Шевченко і Н.Кучиновою було проведено дослідження, в результаті якого виявлено формувальний вплив спеціально створених параметрів середовища на рівень креативності обстежуваних, що дало підстави зробити висновки, що формування креативності в онтогенезі проявляється спочатку на мотиваційно-особистісному, потім на продуктивному (поведінковому) рівні [15].

Креативність є властивістю, яка актуалізується лише тоді, коли дозволяє навколишнє середовище. У повсякденному житті, як доводять численні дослідження, відбувається придушення креативних властивостей індивіда. Це може пояснюватися тим, що креативність припускає незалежну поведінку, створення одиничного, у той час як соціум зацікавлений у своїй стабільності і безперервному відтворенні існуючих форм відносин, продуктів і т. п. На думку В.Дружиніна, процес підвищення креативності має системний характер. Змінюючи креативні властивості індивідуума, ми впливаємо на широку сферу його емоційно-особистісних властивостей, і обмежити ефект впливу лише на сферу креативності, очевидно, є неможливим. Як показує аналіз внутрішніх і зовнішніх аспектів просторового впливу, в основі змін креативності і мотиваційно-особистісної сфери індивідуумів перебувають ті самі механізми. Автор пропонує свою концепцію соціально-просторової детермінації розвитку загальних здібностей. В.Дружинін припускає, що якщо існує загальний чинник «розумової енергії», то він перебуває в основі і креативності, і інтелекту, і, можливо, навченості. Якщо розглядати діяльність як рішення завдань і проблем (тобто як сферу прикладення інтелекту), то творчість виявиться як самостійний чинник [6]. У той же час і інтелект, і креативність (як здібність до творчості) проявляють себе через подібні вторинні чинники

Питання психології

(вербальний, просторовий, формально-числовий), переходячи в процесі розвитку із «потенційного» в «актуальний» стан.

Згідно поглядів Б.Гершунського, розвиток креативної складової професійного мислення відбувається на засадах культурологічного, особистісно-зорієнтованого, рефлексивно-діяльнісного та аксіологічного підходів [4]. Рефлексивно-діяльнісний підхід передбачає розвиток креативності за рахунок вдосконалення вміння аналізувати та осмислювати власні помилки, прогнозувати свою подальшу професійну діяльність. Культурологічний підхід дає змогу розглядати культуру як процес творчої самореалізації особистості у суспільстві, як специфічний спосіб людської діяльності, і як система цінностей. Аксіологічний підхід проявляється у тому, щоб виховати у майбутніх педагогів позитивне ставлення до нових ідей як невід'ємної складової розвитку креативного мислення, надати такі розвиваючі вправи, які б стимулювали займатися саморозвитком, задля підвищення професійної самоефективності.

Розглядаючи поняття «чинник» як рушійну силу процесу розвитку слідом за Н.Посталюк можна виокремити такі чинники, що сприяють розвитку творчого мислення майбутніх педагогів: рефлексивна позиція, використання гри та навчальних вправ та роль особистісних рис у розвитку креативності [12]. Щодо рефлексивної позиції особистості в процесі аналізу власної життєвої позиції, поведінки і діяльності, можна зазначити, що вона несе у собі місію «коректора» під час вирішення завдань, пошуку нових істин. При цьому під рефлексивною позицією розуміють осмислене сприйняття власних міркувань і дій, що проявляється у такій рисі як критичність мислення. Воно формується у ситуаціях, що вимагає рецензування, оцінки, складання власної думки, а також прагнення людини до доказовості, обґрунтування своєї позиції, до адекватної самооцінки, проте, деякі автори зазначають: «Коли творчість... захоплює людину, самосвідомості, рефлексії

взагалі не залишається місця. Вона уся без залишку розчиняється у предметі» [7, с.378].

Важливо згадати про ігри та вправи, що сприяють розвитку креативності. Вони є найважливішими як у розвивальних, так і корекційних програмах, адже техніки і види ігор та вправ багатогранні і невичерпні. Головними перевагами гри у процесі розвитку того чи іншого психологічного феномену є те, що в процесі гри та виконання вправ людина висловлює власну індивідуальність і актуалізує свої внутрішні ресурси. Саме це дозволяє розвивати комунікативні навички, виявляти власні здібності, людина починає прагнути до успіху, розвиває мислення, що дозволяє навчитися самостійно знаходити нестандартні рішення. Слід зазначити, що ігри та вправи найкраще сприяють розвитку психічних пізнавальних процесів, зокрема, пам'яті, уваги, уяви, мови, і що чи не найголовніше, вони ефективно розвивають мислення, яке, як і уява, має безпосереднє відношення до творчості.

Творчий підхід також не може існувати без особливої емоційної налаштованості. Як вважає О.Матюшкін, низький рівень емоційної насиченості соціально-педагогічного простору, перевага негативних емоцій перешкоджають розвитку пізнавальної активності особистості. Почуття незадоволеності, постійне очікування невдач може перейти у стабільний емоційно-негативний стан, що руйнує саму діяльність [11]. Необхідно враховувати і психофізіологічні бар'єри емоційного впливу: емоційну несприйнятливості деяких індивідів, що пояснюється нерозвиненістю духовних потреб, уяви (своєрідна «емоційна глухота»); перевантаження. Особливу увагу багато авторів звертають на негативний вплив гіперінформованості простору на розвиток творчих здібностей дітей і творчу продуктивність дорослих.

Л.Собчик відзначає, що вимоги щодо інтелектуального компонента педагогів пов'язані, насамперед, з особливостями обробки інформації: необхідна здатність швидкого аналізу великої кількості

Питання психології

інформації, вміння робити правильний висновок із суперечливої інформації, нешаблонність мислення, розвинена образна і словесно-логічна пам'ять, вміння швидкого селективного відтворення інформації, здатність прогнозувати перебіг подій, знаходити декілька варіантів вирішення проблеми, обирати із них оптимальний, діяти швидко і правильно у напружених ситуаціях в умовах інформаційної і часової депривації [13].

Одним з найважливіших функціональних утворень педагога є мислення. У цьому контексті важливість розумових процесів є беззаперечною, адже весь зміст професійної діяльності педагога полягає у безперервному пошуку і переробці інформації. На думку О.Тихомирова, мислення фахівця, відбуваючись за загальними законами, відрізняється індивідуальними особливостями: ступенем самостійності, критичності, послідовності, гнучкості, глибини і швидкості, різним співвідношенням аналізу і синтезу (переважно аналітичне або синтетичне мислення) [14]. Основною формою забезпечення пізнання О.Тихомиров називає практичне творче мислення.

В.Моляко зазначає, що психологією на цей час визначено ймовірність існування вроджених здібностей до певних видів професійної діяльності [7]. Тому існує нагальна потреба розвитку необхідних рис мислення майбутніх педагогів. Мислення сучасного студента повинне бути високодинамічним інтелектуальним процесом, який постійно корегується умовами і результатами практичної роботи. Багатоплановість процесу інтелектуальної складової професійної діяльності висуває підвищені вимоги до синтетичної сторони пізнавальної діяльності, обумовлює граничні навантаження на оперативну пам'ять. Дефіцит інформації, необхідність уживати певні дії в умовах дефіциту часу вимагають високої пластичності інтелекту майбутнього фахівця, підвищеної продуктивності його розумової діяльності.

Відзначимо міцний взаємозв'язок мислення та уяви у процесі формування креативної складової у майбутніх педагогів. Пізнавальна діяльність студента здійснюється на основі психологічних закономірностей рішення складних нестандартних завдань, і він повинен мати високорозвинену, відтворювальний і творчий види уяви. Евристичність (або креативний характер) мислення, що являє собою послідовний пошук нових шляхів і способів вирішення завдань є найбільш важливою вимогою, тому що будь-який практичний захід є індивідуальним, своєрідним і його не завжди може бути здійснено вже відомим способом, він не завжди має заздалегідь відомий алгоритм.

За недостатньої розвиненості необхідне тренування і інших якостей, які є підґрунтям для отримання у майбутньому педагогічної спеціальності. Здатність швидко мобілізувати для вирішення завдання весь наявний запас знань і життєвий досвід означає необхідність вимог до гнучкості мислення студента ЗВО. Це дозволяє йому вчасно змінити напрямок, перебіг міркувань, коли це необхідно для одержання додаткової (нерідко протилежної до первісної) інформації, що у свою чергу, може привести до зміни первісної версії і, отже, до зміни тактики її перевірки. Важлива і поліваріативність (багатоаспектність) мислення, інтуїція та оперативність мислення. Поліваріативність виражається у створенні запасних варіантів тактики діяльності у випадку несприятливих обставин, які можуть утруднити або повністю виключити вирішення завдань попереднього міркування. Інтуїтивні рішення приймаються надзвичайно швидко, майже миттєво і, як правило, не усвідомлюються молодими людьми через те, що цей процес відбувається фрагментарно, згорнуто, стисло у часі. З ним тісно взаємозалежні вимоги до динамічного характеру оперативного мислення. Вони виникають зі здатності студента моделювати у динаміці образ об'єкта діяльності (певної особи, факту, процесу, явища, ситуації і т. п.).

Питання психології

Однією з найважливіших передумов розвитку креативної складової професійного мислення є вплив стилю і методів викладання під час навчання у ЗВО. Безумовно, використання наявних можливостей підвищується при: цікавому переконаному викладі змісту навчального матеріалу; використанні стилю не оповідально-викладаючого, а розмірковуюче-доказового; викладенні навчального матеріалу з орієнтацією не на запам'ятовування, а на глибоке і логічне осмислення матеріалу студентами; умілої активізації рис, що розвивають, (мислення, пам'яті, уваги, спритності та ін.); спонуканні студентів до творчого вирішення навчального завдання; наближенні навчальної обстановки до реальної професійної з елементами новизни, несподіванки, протидії та ін. [12].

В основі професійної діяльності педагога перебуває пошуковий бік діяльності, що реалізує прагнення до розкриття проблемної ситуації і полягає у збиранні вихідної інформації для вирішення професійних завдань. Серед необхідних рис: дивергентне мислення, критичність мислення та схильність до аналізу, дискурсивне мислення та знаходження причинно-наслідкових зв'язків, інтуїтивність, гнучкість, інверсійність мислення, чутливість до проблеми, конструктивність мислення. Більша частина відзначених рис пов'язана із творчим мисленням (гнучкість, вміння оперувати образами, переводити інформацію з однієї системи в іншу і т. п.). Тому із погляду рівня відповідності вимогам професії педагогів можна поділити на чотири основних типи: перший тип («адекватний») відрізняється високим рівнем професійної надійності, що у

першу чергу забезпечується його творчим потенціалом, нестандартністю прийнятих рішень, високим рівнем самодисципліни і самоконтролю. Другий тип («добрий») відрізняється від попередніх тим, що творчий підхід у роботі використовується ним лише епізодично, а у більшості випадків він схильний застосовувати готові схеми, кліше і тому у ряді випадків не здатний вирішити складну педагогічну ситуацію. Третій і четвертий типи, які можуть бути умовно названі «задовільним» і «поганим», виконують свою роботу у межах отриманих від керівництва вказівок, їхні інтереси перебувають, як правило, поза сферою основних завдань педагогічної діяльності.

Висновки.

Таким чином, лише наявність творчого компонента діяльності, за сучасними поняттями, може характеризувати сучасного педагога як професіонала високого рівня. Аналіз наукових джерел із проблеми дозволив дійти певних висновків із питання існування передумов для розвитку креативної складової професійного мислення студентів. Перша – індивідуальний підхід до кожного студента. Друга – створення відповідного клімату, що розкриває внутрішній потенціал творця студента. Третя – максимальна інтенсифікація діяльності студентів. Іншими умовами є: створення ситуацій незавершеності або відкритості; вирішення і заохочення безлічі питань; створення і розробка прийомів, стратегій, інструментів, предметів для подальшої діяльності; стимулювання відповідальності і незалежності; акцент на власних розробках, спостереженнях, узагальненнях тощо.

Список використаних джерел

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / Альфред Адлер. – М.: Фонд «За экономическую грамотность», 1995. – 214 с.
2. Андреев В.И. Педагогика творческого саморазвития. Инновационный курс. Кн. 1. / В.И. Андреев. – Казань: Изд-во Казанского университета, 1997. – 621 с.
3. Гершунский Б.С. Методологическое знание в педагогике // Политехнический музей / Б.С. Гершунский, Н. Д. Никандров. – М.: Знание, 1986. – С. 3-36.
4. Григоренко Е.А. Исследование процесса выдвижения и проверки гипотез близнецами / Е.А. Григоренко, Б.И. Кочубей // Новые исследования в психологии / Е.А.Григоренко, Б.И. Кочубей. – М., 1989. – №2. – С.15–20.
5. Дружинин В.Н. Психология общих способностей / В.Н. Дружинин. – СПб.: Питер, 1999. – 368 с.

Питання психології

6. Зинченко В.П. Гетерогенез творческого акта: слово, образ и действие в «котле cogito» / В.П. Зинченко // Современный когнитивный подход: философия и когнитивные науки. – М.: Канон, 2007. – С. 375–434.
7. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / [за ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики]. – Житомир: Рута, 2006 – 320 с.
8. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е.П.Ильин. – Питер, 2009. – 448 с.
9. Клименко В.В. Психология творчости / В.В. Клименко. – К.: Науково-літературний центр, 2006. – 460 с.
10. Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении / А.М.Матюшкин. – М.: Педагогика, 1972. – 208 с.
11. Посталюк Н.Ю. Творческий стиль деятельности: педагогический аспект / Н.Ю. Посталюк. – Казань: Изд-во КГУ, 1989. – 208 с.
12. Сідак В.С., Сафін О.Д. Психолого-акмеологічні основи професійного та особистісного самовдосконалення співробітників правоохоронних органів України: Монографія. – К.: Вид-во НА СБ України, 2004. – 178 с.
13. Собчик Л.Н. Введение в психологию индивидуальности / Л.Н. Собчик. – М.: Ин-т прикл. психологии, 2000. – 512 с.
14. Тихомиров О.К. Психологические исследования творческой деятельности / О. К. Тихомиров. – М.: Наука. 1975. – 344 с.
15. Шевченко Н.Ф., Кучинова Н.М. Креативна складова професійного мислення: теоретичний та практичний вимір. Павлоград: ТОВ «ІМА-прес», 2018. 240 с.

References

1. Adler A. (1995) Praktika i teorija individual'noj psihologii [Practice and theory of individual psychology] / Alfred Adler. – М.: Fond «Za jekonomicheskiju gramotnost'». – 214 s (in Russian).
2. Andreev V.I. (1997) Pedagogika tvorcheskogo samorazvitija. Innovacionnyj kurs [Pedagogy of creative self-development. An innovative course.]. Kn. 1. / V.I. Andreev. – Kazan': Izd-vo Kazanskogo universiteta. – 621 s (in Russian).
3. Gershunskij B.S. (1986) Metodologicheskoe znanie v pedagogike [Methodological knowledge in pedagogy] // Politehnicheskij muzej / B.S. Gershunskij, N.D.Nikandrov. – М.: Znanie. – S. 3-36.
4. Grigorenko E.A. (1989) Issledovanie processa vydvizhenija i proverki gipotez bliznecami [Investigating the Twinning and Testing Process] / E.A. Grigorenko, B.I. Kochubej // Novye issledovanija v psihologii / E.A. Grigorenko, B.I. Kochubej. – М. – №2. – S.15–20 (in Russian).
5. Druzhinin V.N. (1999) Psihologija obshhix sposobnostej [General ability psychology] / V.N. Druzhinin. – SPb.: Piter. – 368 s (in Russian).
6. Zinchenko V.P. (2007) Geterogenez tvorcheskogo akta: slovo, obraz i dejstvie v «kotle cogito» [Heterogenesis of the creative act: word, image and action in the "cauldron cogito"] / V.P. Zinchenko // Sovremennij kognitivnyj podhod: filosofija i kognitivnye nauki. – М.: Kanon. – S. 375–434 (in Russian).
7. Zdibnosti, tvorchist', obdarovanist': teorija, metodyka, rezul'taty doslidzhen' [Abilities, creativity, talent: theory, methods, research results] / [za red. V.O. Moljako, O.L.Muzyky]. – Zhytomyr: Ruta, 2006. – 320 s (in Ukrainian).
8. Il'in E.P. Psihologija tvorchestva, kreativnosti, odarennosti [Psychology of creativity, creativity, giftedness] / E.P. Il'in. – Piter, 2009. – 448 s (in Russian).
9. Klymenko V.V. (2006) Psihologija tvorchosti [Psychology of creativity] / V.V.Klymenko. – К.: Naukovo-literaturnyj centr. – 460 s (in Ukrainian).
10. Matjushkin A.M. (1972) Problemnye situacii v myshlenii i obuchenii [Problem situations in thinking and learning] / A.M. Matjushkin. – М.: Pedagogika. – 208 s (in Russian).
11. Postaljuk N.Ju. (1989) Tvorcheskij stil' dejatel'nosti: pedagogicheskij aspekt [Creative style of activity: pedagogical aspect] / N.Ju. Postaljuk. – Kazan': Izd-vo KGU. – 208 s (in Russian).
12. 12. Sidak V.S., Safin O.D. (2004) Psihologo-akmeologichni osnovy profesijnogo ta osobystisnogo samovdoskonalennja spivrobotnykiv pravoohoronnyh organiv Ukrai'ny [Psychological and acmeological bases of professional and personal self-improvement of law enforcement officers of Ukraine]: Monografija. – К.: Vyd-vo NA SB Ukrai'ny. – 178 s (in Ukrainian).
13. Sobchik L.N. (2000) Vvedenie v psihologiju individual'nosti [Introduction to personality psychology] / L.N. Sobchik. – М.: In-t prikl. psihologii. – 512 s (in Russian).

Питання психології

14. Tihomirov O.K. (1975) Psihologicheskie issledovanija tvorcheskoj dejatel'nosti / O.K. Tihomirov. – M.: Nauka. – 344 s (in Russian).

15. Shevchenko N.F., Kuchynova N.M. (2018) Kreatyvna skladova profesijnogo myslennja: teoretychnyj ta praktychnyj vymir [Creative component of professional thinking: theoretical and practical dimension]. Pavlograd: TOV «IMA-pres». 240 s. (in Ukrainian).

Резюме

Якимчук Б. А. кандидат психологічних наук, доцент,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тьчихина

ОСНОВНЫЕ ПРЕДПОСЫЛКИ РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

В статье раскрыты основные предпосылки развития творческого мышления будущих педагогов. Подчеркивается, что только наличие креативной составляющей профессионального мышления, по современным понятиям, может характеризовать современного педагога как профессионала высокого уровня.

Ключевые слова: творческое мышление; будущий педагог; креативная составляющая; профессиональное мышление; профессионал.

Summary

Yakimchuk B. Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,

Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychyina

BASIC PRECONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF THE CREATIVE COMPONENT OF PROFESSIONAL THINKING OF FUTURE TEACHERS

Introduction. *The study of the phenomenon of creativity within the professional activity of the future teacher is necessary for its development. Creativity, as a creative ability of a person to make fundamentally new decisions, to move away from the banality, accepted in society patterns of activity and thinking, is important for the teacher. A teacher who thinks and does his work creatively, having his own strategy of behavior in professional activities, is more likely to gain the authority of those he teaches. The creative potential of a teacher determines the skill of his teaching, and hence the volume and quality of information learned by his students. The level of creativity of a teacher means no less than the scientific knowledge he possesses. However, in the education and training of future teachers, the development of the creative component of professional thinking is not identified as a priority for his further successful professional activity, giving preference to basic knowledge that will ensure the formation of the average teacher, not endowed with his own unique style of teaching.*

Purpose. *To reveal the main prerequisites for the development of the creative component of professional thinking of future teachers.*

Methods. *To achieve the goal and achieve the objectives of the study, a number of theoretical methods were used - analysis, synthesis, generalization, comparison and systematization of scientific sources in the field of psychology on the problem of creative thinking of the individual.*

Originality. *The main prerequisites for the development of the creative component of professional thinking of future teachers are determined, taking into account which allows to intensify the process of students acquiring higher levels of creative thinking in the pedagogical sphere. Scientific ideas about the psychosemantics of the phenomenon of creativity in the context of creativity in professional activity have been further developed.*

Conclusion. *Analysis of scientific sources on the problem allowed to draw certain conclusions about the existence of prerequisites for the development of creative thinking of students. The first is an individual approach to each student. The second is to create an appropriate climate that reveals the inner potential of the student's creator. The third is the maximum intensification of students' activity. Other conditions are: the creation of situations of incompleteness or openness; solving and encouraging many issues; creation and development of techniques, strategies, tools, subjects for further activities; promoting responsibility and independence; emphasis on own developments, observations, generalizations, etc.*

Key words: creative thinking; future teacher; creative component; professional thinking; professional.

Received/Поступила: 08.11. 20.